

Campus Portavida, Genk

Programma van Maatregelen

Auteur:

C. Dockx (veldwerkleidster, bureauonderzoek)

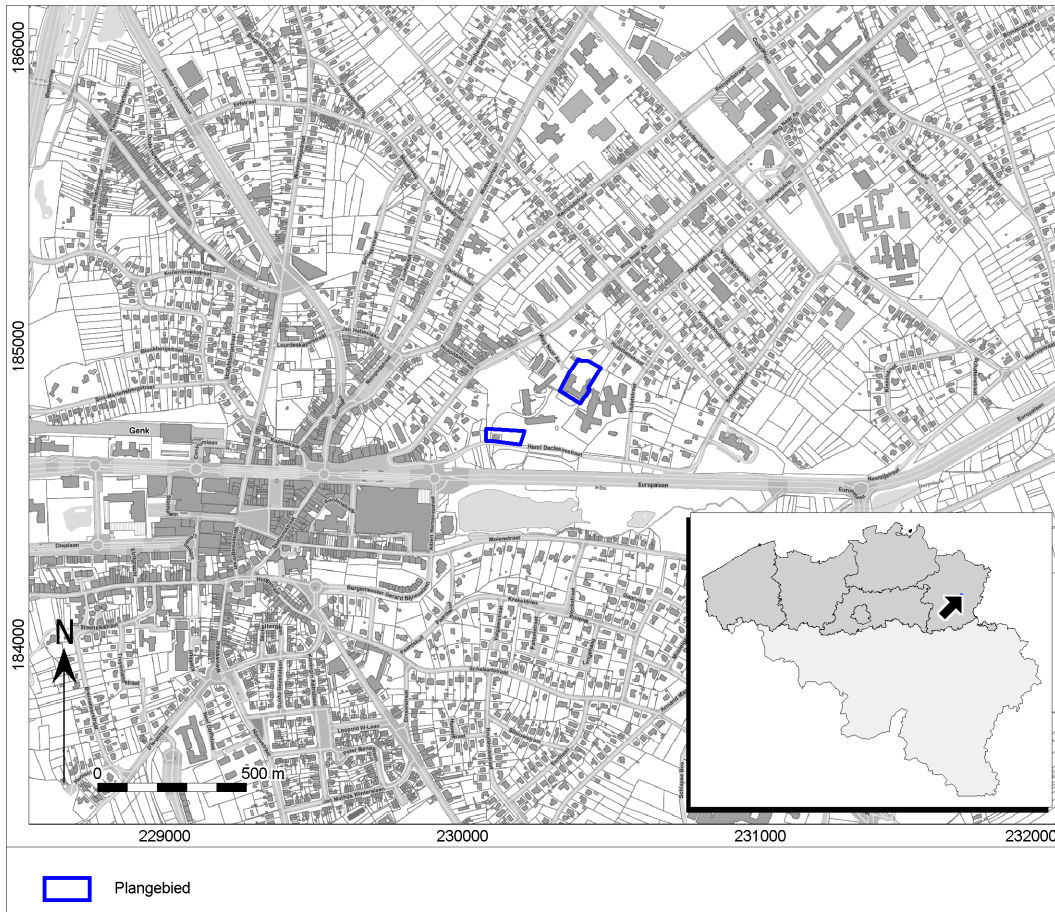
A. Schoups

Autorisatie:

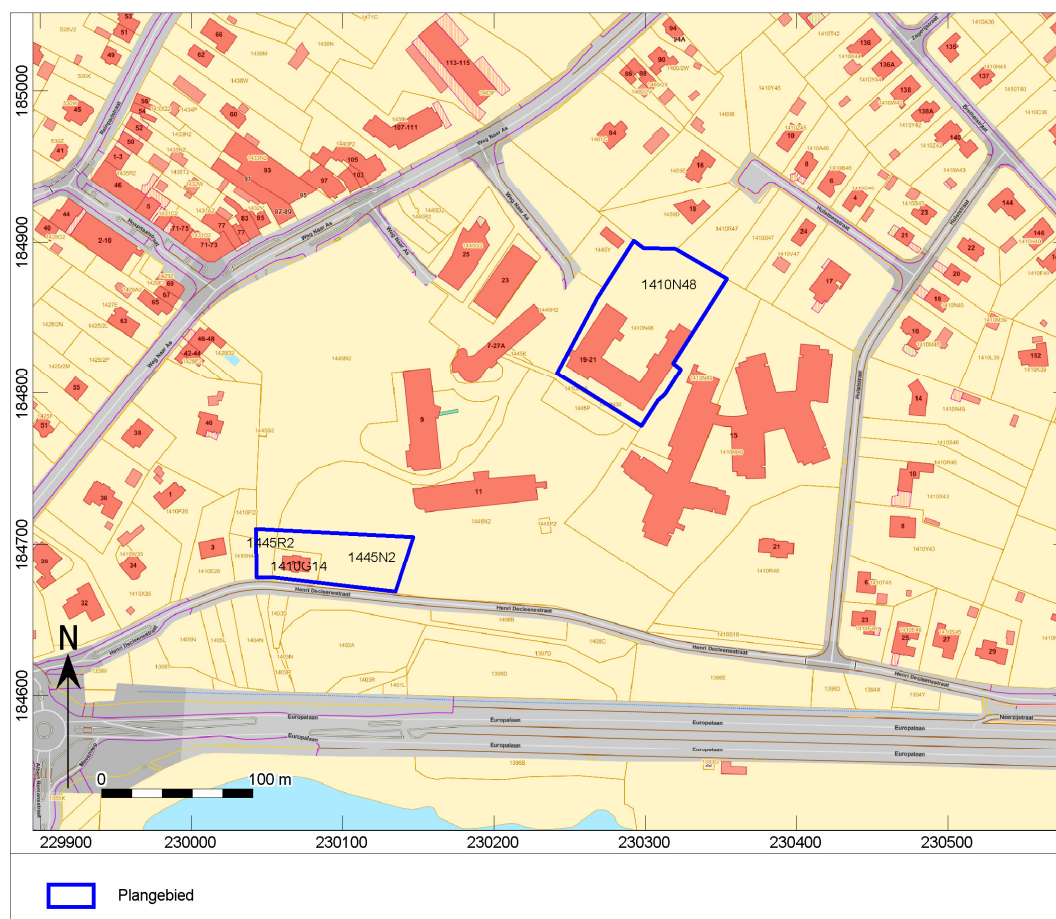
X. J. F. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in april 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Campus Portavida te Genk (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek met controle boringen en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen ontwikkeling van de gehele campus waarbij een omgevingsvergunning wordt aangevraagd. Deze werken omvatten onder andere het voorzien van wegenis voor gemotoriseerd en niet-gemotoriseerd verkeer, nutsleidingen (elektriciteit, aardgas, riolering, waterleiding, enz.), de bouw van enkele gebouwen en het aanplanten van groen binnen de gehele campus.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

2 Het vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem

2.1 Het uitgevoerde vooronderzoek

Het plangebied is gelegen in dekzand en op een helling naar een oude loop. De ouderdom van deze loop kan echter niet precies achterhaald worden maar de geologie en geomorfologie van het gebied tonen aan dat deze loop al lange tijd aanwezig is in het gebied. Op basis van de ligging van het plangebied en de ontstaansgeschiedenis van het dekzand kan gesteld worden dat deze gunstig was voor archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum, vanwege de hoge ligging en de nabijheid van water. De CAI toont ook aan dat er vele losse vondsten gedateerd in de Steentijd meer bepaald Neolithicum, teruggevonden worden.

Archeologische sporen vanaf Neolithicum worden eveneens teruggevonden in de omgeving. Deze kenmerken zich door een sporenniveau en zullen zich manifesteren in de vorm van overblijfselen van nederzettingen, kuilen, putten en erfafscheidingen. Het sporenniveau is het beste zichtbaar juist onder de bouwvoor (Ap-horizont). Ook voor deze sporen heeft het plangebied een goede ligging, hoog gelegen en dichtbij water.

Op basis van historisch kaartmateriaal vanaf de 18de eeuw blijkt het plangebied gedurende lange tijd in gebruik te zijn geweest als heidegrond of bos. Pas in de loop van de jaren '50 van de vorige eeuw werd het gebied voor het eerst bebouwd door de ontwikkeling van een grote campus met gebouwencomplexen. De bebouwing nam in de loop der tijd sterk toe en op de campus werden ook verschillende wegen aangelegd. Op basis van het historisch kaartmateriaal wordt de kans op archeologische sporen vanaf de Late-Middeleeuwen klein geacht.

Er dient echter rekening gehouden te worden met de gegevens beschikbaar van het DTM en de topografische kaarten. De topografische kaarten tonen tot in de jaren '50 een natuurlijke helling aan. Echter de topografische kaart van 1950-1970 alsook het DTM tonen dat het noordelijke plangebied een veranderend hoogteverloop kent. Vermoedelijk werden hier reeds nivelleringswerken uitgevoerd. Echter op basis van enkel het kaartmateriaal kan niet opgemaakt worden wat er exact gebeurd is binnen dit plangebied. Het zuidelijke plangebied toont een natuurlijk verloop. Dit hoogteverschil is volledig te wijten aan de meer zuidelijke gelegen loop.

2.2 Aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

De geplande werken vinden plaats binnen de twee delen van het plangebied, namelijk binnen de noordelijke zone en de zuidelijke zone.

De noordelijke zone

Op het braakliggende deel van de noordelijke zone zal een gebouw worden neergezet met een afmeting van ca. 19,5 x 55 m en een oppervlakte van ca. 1.100 m² (lichtblauwe omranding op afb. 3). Het betreft een gebouw van vijf verdiepingen en een ondergrondse parkeergarage. Onder een deel van het garageniveau komt een kelderruimte van ca. 13 x 23 m met onder meer de liftkelder. De onderzijde van het garageniveau zal tot ongeveer 340 cm -mv reiken, die van de onderste kelderruimtes tot 630 cm -mv. Dit gebouw, dat binnen de U-vorm van de gesloopte bebouwing komt te staan, wordt geplaatst op een strokenfundering. De onderzijde hiervan zal op ca. 80 cm -mv worden gelegd (afb. 3).

Het grootste deel van dit gebouw valt buiten de contouren van de vroegere bebouwing (rode omranding op afb. 3), waar de binnenkoer gesitueerd was. Volgens de geplaatste controleboringen is het Pleistocene bodemarchief met podzolbodem ter hoogte van de binnenkoer niet meer intact. Binnen de contouren van de vroegere bebouwing is het bodemarchief vermoedelijk over de gehele oppervlakte van het gebouw en de binnenkoer verstoord tot op een diepte van minstens 1,10 m -mv tot 1,70 m -mv en vermoedelijk zelfs dieper; dit ten gevolge van de aanleg van funderingen en kelders en de recente sloopwerken. Deze verstoringen en dieptes werden afgeleid uit de oude plannen die door de opdrachtgever werden aangeleverd, in combinatie met de verstoringdieptes die voortvloeiden uit de controle boringen. Boring 1 bevestigt dat de bodem op deze locatie tot minstens 1m diep verstoord is en vermoedelijk gaat de verstoring nog veel dieper.

Aan de westzijde van dit gebouw wordt op termijn een tweede gebouw opgetrokken dat deels nog binnen de afbakening van het plangebied valt. Deze zones worden voorlopig nog als een bouwzones beschouwd, aangezien de bestemming, architectuur en gebruikers nog niet bekend zijn (afb. 3). Dit gebouw valt deels binnen de contouren van de vroegere bebouwing en daarmee binnen de verstoorde zone.

Tevens zal er een volledig nieuwe ringweg aangelegd worden (gele omranding op afb. 3) die met een bocht om de noordoosthoek van de nieuwbouw komt te liggen. Deze wordt aangelegd in een asfaltverharding type SMA-C2 met éénlaagse bestrijking met begrinding. De opbouw van de rijweg zelf zal ca. 40 cm bedragen, maar de diepte waarop men zal uitgraven om deze ringweg aan te leggen, varieert echter. De diepte is volgens de plannen en dwarsprofielen per locatie te bepalen. Uit boring 4 blijkt dat de intacte top van het Pleistocene niveau zich op 85 cm -mv bevindt (E-horizont). Alleen ontgravingen dieper dan 85 cm -mv zullen dit niveau dus raken. Ook wordt deze nieuwe ringweg deels aangelegd op de locatie van de bestaande wegenis. Het is niet bekend tot op welke diepte deze bestaande weg werd aangelegd, maar er kan vermoed worden dat deze aanleg een verstoring van het bodemarchief tot gevolg heeft gehad.

Daarnaast zullen er ook vrijliggende fietspaden (gele omranding op afb. 3) en brandwegen (roze omranding op afb. 3) naar alle gebouwen aangelegd worden. De fietspaden worden aangelegd in een grijze beton. De brandwegen worden aangelegd in platines in halfsteensverband. Ook deze verhardingen hebben, zoals de rijweg, een opbouw van ca. 40 cm, maar ook hier varieert de diepte waarop men zal uitgraven. Dit is volgens de plannen en dwarsprofielen per locatie te bepalen. Deze fietspaden en brandwegen liggen grotendeels binnen de contouren van de voormalige bebouwing en binnenkoer, waardoor ervan uitgegaan kan worden dat deze binnen verstoorde zones komen te liggen. Voor de beperkte delen van deze wegenissen die buiten de verstoorde contouren vallen, geldt opnieuw dat enkel ontgravingen dieper dan 85 cm -mv het intacte Pleistocene niveau raken, waardoor er ook voor deze werken geen archeologie bedreigd wordt.

Verder wordt er rond het bouwblok verharding aangebracht in een geborstelde grijze betonverharding tot op een diepte van ca. 20 cm (roze omranding op afb. 3). Tot slot wordt er een groenzone voorzien rondom deze nieuwe bebouwing. Deze bestaat voornamelijk uit beplantingen en aan de zuidoostelijke en zuidwestelijke zijde uit bomen. Aan de buitenkant van de ringweg worden deze groenzones voorzien van gras (afb. 3). Aangezien deze ingrepen niet dieper gaan dan 85 cm –mv wordt het intacte Pleistocene niveau niet geraakt.

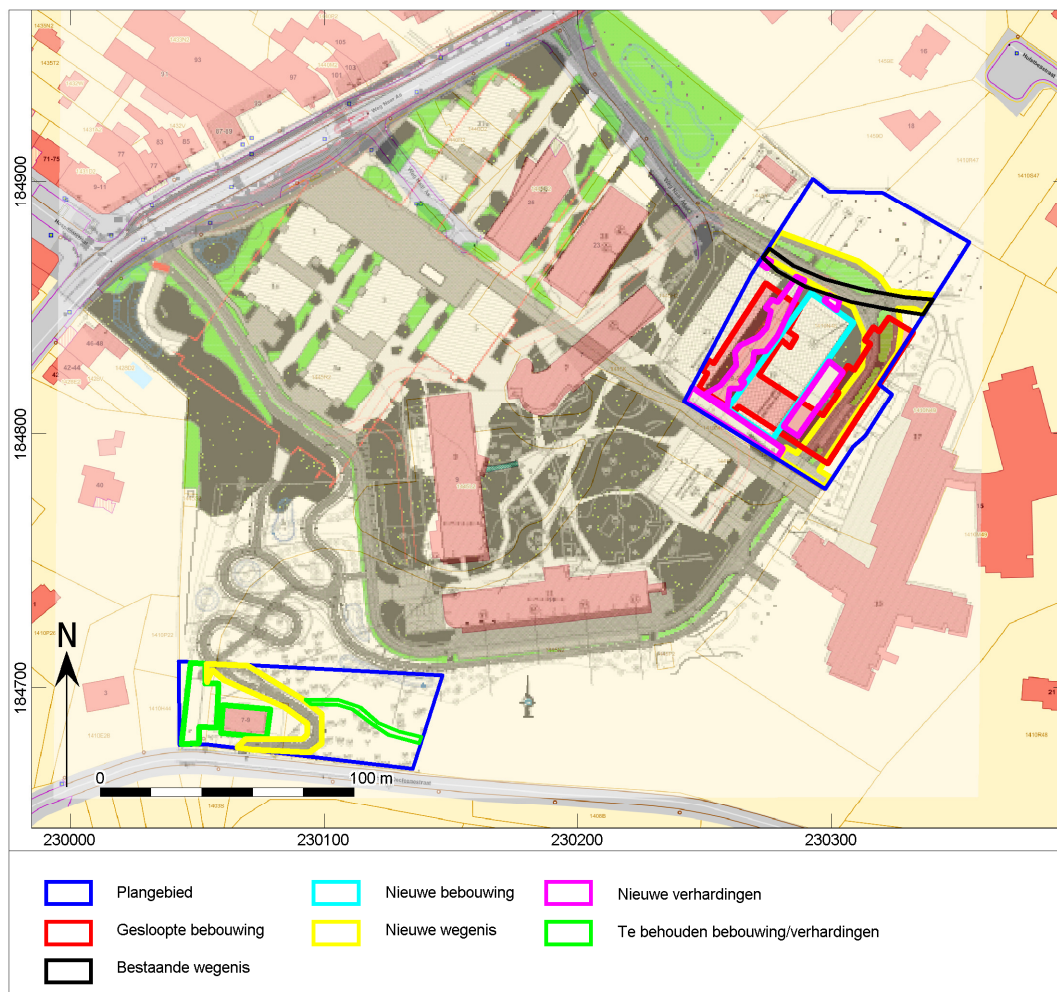
Ten noorden van deze ringweg bevindt zich een strook bos. Op afbeelding afb. 38 in de archeologienota) is te zien dat deze zone buiten de zone van de geplande werken valt. De bomen die hier momenteel staan, dienen dus voorlopig behouden te blijven.

Het plangebied is reeds voor een groot deel verstoord door de gesloopte bebouwing binnen het gebied. Op basis van historische gegevens in combinatie met de resultaten van de controleboringen, kan ervan uitgegaan worden dat deze verstoringen minimaal de omvang hebben van de contouren van de vroegere bebouwing en de binnenkoer. De bodem werd op plaatsen binnen dit plangebied ook reeds tot diep in de C-horizont verstoord door de in het verleden uitgevoerde nivelleringswerken. Dit kan afgeleid worden uit de diepe gevlekte ophogings- en puinlagen die voorkomen in boringen 1-3 (afb. 44, dwarsprofiel, archeologienota). Ter hoogte van het nieuwe gebouw kon via de controleboringen aangetoond worden dat het bodemarchief niet meer intact is, zodat er geen in situ archeologische resten en sporen verwacht worden.

Buiten de contouren van de vroegere bebouwing kon ter hoogte van boring 4 wel nog een intacte Pleistocene bodemopbouw vastgesteld worden. Het archeologisch vlak bevindt zich hier op een diepte van 85 cm –mv. Aangezien de geplande ingrepen op deze locatie niet dieper dan 40cm reiken, wordt dit vlak niet bedreigd. Eventuele resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum worden echter mogelijk wel deels bedreigd door de aanleg van de nieuwe wegenis. Door de aard van de werken wordt de kennisvermeerdering echter gering ingeschat. Het gaat namelijk over een lange smalle strook met een beperkte oppervlakte, zodat eventuele vondsten niet of moeilijk in een context geplaatst kunnen worden.

De zuidelijke zone

De werken binnen het zuidelijke deelgebied blijven beperkt tot het aanleggen van een deel van de ringweg langs de noord-, oost- en zuidzijde van de bebouwing (afb. 3). Deze werkzaamheden resulteren in bodemingrepen tot op een diepte van ca. 50 cm op de locaties van de nieuwe fiets- en wandelpaden. Deze paden hebben een breedte van ca. 6,5 m. Binnen het overige deel van het plangebied zullen geen bodemingrepen plaats vinden en blijft de huidige situatie gehandhaafd. De totale oppervlakte van de bodemingreep blijft dus beperkt tot ongeveer 510 m². Gezien de beperkte omvang van de werken wordt de kans op kennisvermeerdering gering ingeschat. Ook hier gaat het namelijk over een lange smalle strook met een beperkte oppervlakte, zodat eventuele vondsten niet of moeilijk in een context geplaatst kunnen worden.

Afb. 3. Het plangebied op de GRB-kaart met aanduiding van de geplande werken en verschillende zones.

Samengevat

Kort samengevat wordt er voor het nieuwe gebouw, dat volledig binnen het noordelijk plangebied valt, een zone van ca. 1100 m² verstoord tot op een diepte van ca. 340 cm voor de ondergrondse garage en tot op een diepte van ca. 630 cm voor de kelder (lichtblauwe omranding op afb. 3). Van de tweede nieuwbouw dat aan de westzijde deels binnen het plangebied van dit onderzoek valt, zijn nog geen bouwplannen beschikbaar. Deze zone wordt voorlopig nog als een bouwzone beschouwd, aangezien de bestemming, architectuur en gebruikers nog niet bekend zijn. Echter, ook dit nieuwe gebouw zal ongeacht de definitieve vormgeving voor een groot deel binnen de contouren van de verstoorde zones van de vroegere bebouwing vallen.

Daarnaast worden in de noordelijke en zuidelijke zone nieuwe wegenissen en nieuwe fietspaden aangelegd op een diepte van ca. 40 tot 50 cm met een totale oppervlakte van ca. 1739 m² (gele omranding op afb. 3). Tot slot worden er in de noordelijke zone bijkomend nieuwe brandwegen aangelegd tot op een diepte van ca. 40 cm en nieuwe verhardingen tot op een diepte van ca. 20 cm met een totale oppervlakte van ca. 836 m² (roze omranding op afb. 3). In totaal zal er dus een minimum oppervlakte van ca. 3675 m² verstoord worden tot op een variërende diepte van ca. 20 cm tot 630 cm.

Het bureauonderzoek toont aan dat het plangebied een verwachting heeft van het Laat-Paleolithicum tot de Late-Middeleeuwen. Deze verwachting is gemaakt op basis van de gunstige ligging van het plangebied alsook de geregistreerde vondsten in de omgeving van het plangebied.

Op basis van de gegevens van het bureauonderzoek in combinatie met de resultaten van de controleboringen wordt de vrijgave van zowel het noordelijke als het zuidelijke plangebied geadviseerd.

Binnen het noordelijke plangebied beperken de bodemingrepen zich hoofdzakelijk tot het zuidelijke deel waar in het verleden reeds bebouwing aanwezig was. Op basis van de controleboringen kon bevestigd worden dat deze zone reeds grotendeels verstoord is tot diep in de C-horizont. Buiten de contouren van de voormalige bebouwing, ter hoogte van boring 4, centraal binnen dit plangebied, werd echter wel een intact bodemprofiel aangetroffen, waaruit blijkt dat het archeologisch vlak zich op een diepte van 85 cm –mv bevindt. Op deze locatie wordt echter enkel een nieuwe wegennis aangelegd en deze gaat niet dieper dan 40 cm –mv. Het archeologisch vlak wordt dus niet bedreigd. Daarnaast wordt door de aard van de werken op deze locatie de kennisvermeerdering van eventuele verdere onderzoeken echter gering ingeschat. Het gaat namelijk over een lange smalle strook met een beperkte oppervlakte, zodat eventuele vondsten niet of moeilijk in een context geplaatst kunnen worden. Kosten baten technisch is verder onderzoek dus niet interessant binnen het noordelijke plangebied.

De bodemingrepen binnen het zuidelijke plangebied beperken zich tot een lange smalle strook met een totale oppervlakte van ongeveer 510 m². De aard en de vorm van de verstoring zorgen ervoor dat eventuele archeologische resten en/of sporen hoogstwaarschijnlijk amper kenniswinst zullen opleveren, aangezien deze moeilijk binnen een context te plaatsen zullen zijn. Kosten baten technisch is verder onderzoek binnen het zuidelijke plangebied dus eveneens niet interessant.

3 Advies op basis van de resultaten

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.